

6. *Рагойша В.* Пераклаў Якуб Колас... Мінск, 1972.
7. *Янкоўскі Ф.М.* Аб працы Якуба Коласа над мовай рамана “На ростанях” // *Весці Акадэміі навук БССР. Сер. грамад навук.* – 1961. – № 1. – С. 106-116.

В.Т. Валуц

Аб паходжанні мікратапонімаў ваколіц в. Дзеркачы Зельвенскага раёна

Беларускія мікратапанімічныя назвы – адна з частак лексічнай сістэмы беларускай мовы. Яны ўтрымліваюць звесткі пра мінулае і сучаснае жыццё мясцовага насельніцтва, акумуляруюць інфармацыю аб пэўнай тэрыторыі, яе прыналежнасць той ці іншай дзяржаве.

Палі, лясы, лугі, балоты, сенажаці, дарогі, пашы, ручаі і іншыя дробныя аб’екты – усё гэта мае агульную назву ўрочышчаў. Урочышча – гэта ўчастак, які адрозніваецца ад навакольнай мясцовасці якімі-небудзь прыметамі.

Назвы ўрочышчаў цесна звязаны з жыццём і дзейнасцю людзей, занятых працай у сельскай гаспадарцы. Людзі карысталіся і карыстаюцца гэтымі назвамі штодзённа, так ім лягчэй зарыентаваць адзін аднаго, абазначыць пэўнае месца, напрамак. У мікратапанімічных назвах захоўваюцца ўказанні на заняткі людзей у мінулым, пасяленні, раслінны і жывёльны свет краю, таму іх вывучэнне дапамагае зразумець гаспадарку нашых продкаў, пазнаць геаграфічнае асяроддзе, у якім яны жылі, бо ўсе: людзі, мясцовасць, заняткі – мяняецца, развіваецца. Вось, напрыклад, *Цагельня* (гліністы ўзгорак, дзе бралася гліна для вырабу цэглы); *Гай* (цяпер поле і ніякіх слядоў таго, што на гэтым месцы быў сапраўдны гай).

Выдзяляюцца таксама і мікратапанімічныя назвы, якія паходзяць ад уласных прозвішчаў і імёнаў, што сустракаюцца, магчыма, толькі на канкрэтнай тэрыторыі.

У ваколіцах вёскі Дзеркачы намі выяўлены розныя па структуры і паходжанні назвы.

Паводле свайго паходжання мікратапонімы падзяляюцца на дзве вялікія групы: адапелятыўныя назвы і назвы ад уласных імёнаў, прозвішчаў і мянушак гаспадароў.

1. Група адапелятыўных назваў, якія ў сваю чаргу падзяляюцца на пэўныя падгрупы паводле асаблівасцей і характару расліннасці, рэльефу, памераў, роду заняткаў чалавека і інш.:

Альшына – альховы лес.

Аэрадром – поле, на якім раней была пляцоўка для самалётаў.

Багні – балоцістае месца, дзе раней добра раслі ягады.

Бярозы – бярозавы лес.

Бярэзіна – поле, дзе раней быў беразняк.

Выган – месца каля вёскі, выпас для скаціны, там жа збіраюць статак пасля зімы.

Гай – поле, на месцы лесу.

Грабава – лес, дзе пераважае граб.

Дзяхцярка – месца, дзе выраблялі дзёгаць і смалу.

Дубаўе – поле, раней гэта быў дубовы лес .

Дуброва – дубовы лес.

Загумны – месца за гумнамі.

Задняе поле – поле за сялом.

Замкавы лес – лес, у якім паводле легенды быў замак.

Калхознае поле – урадлівае поле, якое ўвесь час апрацоўвалася калгасам.

Калхозны сад – сад, пасаджаны калгаснікамі ў 1970-я гады.

Кар’ер – яма з выездам для машын, адкуль раней вывозілі пясок, жвір, гліну.

Копцеўка – балота, дзе касілі траву і складалі ў маленькія капіцы (копы).

Крутая гара – горка, з крутым спускам.

Лужок – невялікі луг.

Лысая гара – поле і невялікі ўзгорак з пераважна пясчанай глебай.

Лясніца – поле сярод лесу.

Лясок – невялічкі лес, што знаходзіцца пасярод поля.

Малая і Вялікая пята – палі, меншае і большае, крыху акругленай формы, размешчаныя на невялікім узвышшы.

Малое (Новае) возера – возера, якое выкапана нядаўна.

Малы лес – лічыцца, што іх першапачаткова было два: Вялікі і Малы(адносна памераў).

Палюхі – месца каля лесу, дзе паслі калгасных кароў, пакідалі нанач.

Пераплюеўка – вузенькая рака, якую і “пераплюнуць” можна.

Петранёўшчына – рака; лічыцца, што яна ўпадае ў Нёман.

Спінтзавод – суседняя вёска, у якой быў спіртзавод, ад якога цяпер застаўся толькі будынак.

Старое возера – возера, якое было выкапана даўно. Цяпер толькі забалочаная нізіна.

Топаль-1 і Топаль-2 – урочышчы, на ўскрайку якіх растуць вялікія таполі.

Цагельня – гліністы ўзгорак, адкуль бралася гліна для вырабу цэглы.

Школьны сад – сад, які раней быў пры школе.

2. Значнай колькасцю прадстаўлена група мікратапонімаў, што ўтварыліся на аснове ўласных імёнаў, прозвішчаў і мянушак гаспадароў .

Альшанка – рака, якая працякае праз урочышча Альшына.

Бранэўкава возера – штучна выкапанае Бронесем невялікае возера, прызначанае для развядзення і лоўлі рыбы.

Варона – хутар, які належаў жанчыне па мянушцы Варона.

Вішнеўка – поле, якое знаходзіцца каля в.Вішнеўка.

Гандзюля – поле, на якім раней стаяў хутар адзінокай жанчыны Ганны (па-вясковаму Гандзі).

Гругава – участак лесу, у якім быў абход лясніка па прозвішчы Груг.

Зайцава возера – возера, выкапанае спецыяльна для гаспадарчых мэт Стасем Зайцавым.

Зайцава поле – поле, якое ўжо доўгі час з’яўляецца часткай зямельнага надзелу сям’і Заяц.

Лебядзі – поле, якое знаходзіцца непадалёку ад в.Лебядзі.

Малдаванчын сад – сад, які належыць сям’і, гаспадар якой па нацыянальнасці малдаванін.

Малазеўскі сад – сад, пасаджаны Малазеўскім.

Мышкава поле – належыла адзінокаму Івану Мышку.

Мышкаў сад – сад, які належыў Івану Мышку.

Ракаў луг – месца, дзе пасвілася скаціна і гаспадарка Ракава.

Самараўка – рака, якая бярэ выток паблізу вёскі Самаравічы.

Сарокава поле – поле, належыла Сароку

Смаленка – поле, якое раней належыла гаспадару Смаленскаму.

Сухініцкая дарога – дарога, якая вядзе на в. Сухінічы.

Адзначым таксама, што сярод мікратапонімаў вёскі Дзеркачы сустракаюцца назвы-арыенціры тыпу *каля Бочак* – месца ў полі Аэрадром, дзе раней стаялі бочкі з хімікатамі для запраўкі самалётаў; *на Павароце* – скрыжаванне дарог, адна з якіх вядзе ў вёску.

Сустракаюцца таксама і асобныя назвы частак вёскак: *Забаліна* (частка вёскі Дзеркачы, аддзеленая ад цэнтра невялікім полем; “знаходзіцца за Алінай” – гаспадарка першай хаты гэтага кавалачка); *Апунова* (новапабудаваная частка вёскі Савічы).

У складзе мікратапонімаў вакол вёскі Дзеркачы вылучаюцца як назвы, характэрныя для розных тэрыторый Беларусі (*Аэрадром, Дуброва, Беразняк, Лысая гара, Кар’ер*), так і найменні, што бытуюць у дадзенай мясцовасці (*Варона, Апунова, Малазеўскі сад*).